

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
NÁRODOHOSPODÁRSKA FAKULTA

Evidenčné číslo: 101005/B/2023/36145173761561860

Porovnanie nezamestnanosti mladých ľudí na Slovensku a v
Španielsku
(bakalárska práca)

Bratislava 2023

Mária Szárasová

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
NÁRODOHOSPODÁRSKA FAKULTA

Porovnanie nezamestnanosti mladých ľudí na Slovensku a v
Španielsku
(bakalárska práca)

Študijný program: Manažment verejných politík
Študijný odbor: Ekonómia a manažment
Školiace pracovisko: Katedra sociálneho rozvoja a práce
Vedúci záverečnej práce: Ing. Roman Klimko, PhD.

Bratislava 2023

Mária Szárasová

Pod'akovanie

Chcela by som pod'akovať Ing. Romanovi Klimkovi, PhD. za odborný dohľad, rady a pripomienky, ktoré so mnou skonzultoval počas písania bakalárskej práce.

Abstrakt

SZÁRASOVÁ, Mária: Porovnanie nezamestnanosti mladých ľudí na Slovensku a v Španielsku (Bakalárska práca), Ekonomická univerzita v Bratislave, Národohospodárska fakulta: Katedra sociálneho rozvoja a práce, Vedúci bakalárskej práce: Ing. Roman Klimko, PhD., Bratislava, 2023, počet strán 38.

Nezamestnanosť mladých ľudí spadajúcich pod kategóriu 15 – 29 rokov je čoraz väčším fenoménom dnešnej doby. Častokrát práve oni nemajú dostatočné príležitosti uplatniť sa na trhu práce, lebo sú na nich kladené vysoké nároky od zamestnávateľov. Vzdelanie a praktické zručnosti sú veľmi dôležitými prvkami v boji s nezamestnanosťou. Výsledkom práce sú zhodnotené opatrenia, ktoré dané krajiny zavádzali a ich úspešnosť alebo neúspešnosť. Implementácia opatrenia z jednej krajiny môže pomôcť v boji proti nezamestnanosti mladých v druhej krajine.

Kľúčové slová: nezamestnanosť, príčiny vzniku nezamestnanosti, mladí ľudia, NEET, trh práce

Abstract

SZÁRASOVÁ, Mária: Comparison of youth unemployment in Slovakia and Spain (Bachelor thesis), University of Economics in Bratislava, Faculty of National Economy: Department of Social Development and Labour, Supervisor: Ing. Roman Klimko, PhD., Bratislava, 2023, number of pages 38.

Unemployment among young people aged 15 – 29 is a growing phenomenon today. They often do not have sufficient opportunities to apply themselves on the labor market, because employers make high demands on them. Education and practical skills are very important elements against unemployment. A result of the thesis are measures which countries implemented and worked successfully towards unemployment. Implementing a measure from one country can help fight youth unemployment in another country.

Key words: unemployment, causes of unemployment, young people, NEET, labour market

ÚVOD.....	8
1. NEZAMESTNANOSŤ MLADÝCH ĽUDÍ.....	9
1.1. Príčiny a faktory nezamestnanosti mladých ľudí.....	9
1.2. Miera vplyvu a dôsledky nezamestnanosti na mladých ľudí.....	12
1.3. Nezamestnanosť mladých ľudí v Európskej únii.....	13
1.4. Nezamestnanosť mladých ľudí na Slovensku	15
1.5. Nezamestnanosť mladých ľudí v Španielsku	16
2. CIEĽ A METODIKA BAKALÁRSKEJ PRÁCE	18
3. VÝSLEDKY PRÁCE.....	19
3.1. Porovnanie nezamestnanosti mladých ľudí na Slovensku a v Španielsku	19
3.2. Riešenie nezamestnanosti mladých ľudí na Slovensku a v Španielsku ..	24
3.3. Diskusia.....	29
ZÁVER.....	31
ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV.....	32
INTERNETOVÉ ZDROJE.....	38

Úvod

Nezamestnanosť mladých ľudí na Slovensku a v Španielsku je aktuálna téma pre obidve krajiny. V tejto bakalárskej práci chceme poukázať na ich faktory, rozdiely, spoločné znaky a súvislosti medzi nimi, aby sme vedeli vyhodnotiť, v čom krajiny prosperujú a v čom je potrebná zmena k lepšiemu. Zvolili sme si konkrétne vekové rozpätie mladých od 15 – 29 rokov.

Bakalárska práca je rozdelená na dve časti, prvá je teoretická a druhá je praktická. V prvej časti sa venujeme objasneniu problematiky nezamestnanosti mladých ľudí na základe analýzy faktorov, príčin a vysvetlenia, čo vplýva na nezamestnanosť a v akej miere. Rozoberáme tému nezamestnanosti mladých ľudí v Európskej únii, kde sa obidve porovnávané krajiny nachádzajú. Následne analyzujeme situáciu nezamestnanosti mladých ľudí na Slovensku a v Španielsku, ich podobnosti a odlišnosti, uvádzame príklady a zistenia.

V druhej časti analyzujeme nazbierané dáta za jednotlivé krajiny, a vyhodnocujeme mieru nezamestnanosti, vzdelanostnú úroveň a ukazovateľ NEET. Sumarizujeme, aké opatrenia na zníženie nezamestnanosti navrhli obidve krajiny a či prinášajú pozitívne výsledky vo forme zníženia nezamestnanosti mladých a zlepšenia zručností na trhu práce. Vyhodnocujeme, či opatrenia, ktoré fungujú v jednej krajine, môžu byť uplatnené aj v druhej krajine.

Cieľom bakalárskej práce je identifikovať faktory, ktoré ovplyvňujú nezamestnanosť mladých ľudí vo veku 15 - 29 rokov na Slovensku a v Španielsku a porovnať prístupy oboch krajín k riešeniu nezamestnanosti mladých ľudí. Práca poukáže na opatrenia, ktoré sa v daných krajinách javia ako úspešné, ako aj menej úspešné pri riešení nezamestnanosti mladých ľudí. Poukázanie na úspešné opatrenia implementované v jednej krajine bude spojené s vyhodnotením možnosti ich realizácie v druhej krajine.

1. Nezamestnanosť mladých ľudí

Hlavným ukazovateľom nezamestnanosti mladých ľudí je miera nezamestnanosti mladých ľudí vo vekovej skupine 15 – 24 rokov alebo 15 - 29 rokov. Udáva nám počet nezamestnaných vydelených počtom ľudí v pracovnej sile (zamestnaní plus nezamestnaní) (EUROSTAT, 2022). Špecifická skupina na trhu práce sú práve mladí ľudia. Nazývajú sa špecifickou skupinou preto, lebo nie každý mladý človek je v pracovnom procese. Interpretácia miery nezamestnanosti mladých ľudí neodráža podiel mladých nezamestnaných na všetkých mladých ľuďoch, ale odráža len na tých, ktorí sú zamestnaní a nezamestnaní. Mladí, ktorí sa nezapočítavajú do miery nezamestnanosti sú študenti na školách. Výsledok tohto ukazovateľa sa udáva v percentách.

Ďalším ukazovateľom, pri ktorom skúmame taktiež nezamestnanosť mladých ľudí, je pojem NEET. *„Pojem NEET sa používa na označenie mladých ľudí, ktorí nie sú zamestnaní ani nie sú v procese vzdelávania alebo odbornej prípravy“* (<https://www.eurofound.europa.eu/sk/topic/neets>, cit. 2022-09-15).

Od roku 2010 sa miera NEET používa ako nástroj na skúmanie zraniteľnosti mladých ľudí na pracovnom trhu v Európskej únii. K fenoménu NEET vedie niekoľko kľúčových faktorov, ktoré pozorujú sociálnoekonomické nerovnosti u mladých ľudí. *„Patrí medzi ne rodová diskriminácia, nízke mzdy, neisté pracovné miesta, zraniteľnosť voči vplyvom finančnej krízy, pretrvávajúca nezamestnanosť, neefektívny prechod zo školy do zamestnania a nedostatočná odborná príprava na pracovisku“* (Maynou, Ordóñez a Silva, 2022, str.1).

Najväčším rozdielom medzi mierou nezamestnanosti mladých ľudí a mierou NEET je veľká kategória „neaktívnych“ ľudí, ktorá sa nachádza v miere NEET. Z tohto dôvodu je väčšinou miera NEET nižšia ako miera nezamestnanosti v percentách, ale ak porovnávame tieto dva ukazovatele v absolútnych číslach, populácia NEET je vyššia ako populácia nezamestnaných mladých ľudí (Európska únia, 2018).

1.1. Príčiny a faktory nezamestnanosti mladých ľudí

V tejto podkapitole sa spoločne pozrieme na príčiny nezamestnanosti mladých ľudí. Poukážeme na udalosti, ktoré zapríčinili nezamestnanosť mladých ľudí ako aj faktory, ktoré

vplývali na nezamestnanosť. Začneme finančnou krízou, ktorá sa odohrala v roku 2008 a skončíme pri pandémie COVID – 19, ktorá nás nedávno zasiahla.

V dôsledku finančnej krízy z roku 2008 došlo k poklesu HDP, a to sa po niekoľkých mesiacoch zmenilo na znížený dopyt po pracovnej sile. Tu vzniká situácia, kde odchádzajúci mladí ľudia zo škôl súperia s väčším dopytom po práci od ostatných ľudí hľadajúcich si prácu, no počet pracovných miest je menší ako počet uchádzačov, dopyt nezodpovedá ponuke. Mladí ľudia, ktorí už sú na trhu práce, strácajú svoje pracovné miesto ako prví najmä vďaka rozšíreniu trendu zmlúv na dobu určitú. Toto rozšírenie je kľúčovým vysvetlením vyššej citlivosti mladých ľudí na trhu práce na hospodársky cyklus (Choudhry, Marelli a Signorelli, 2010).

Pracovné zmluvy na dobu určitú pôsobia v porovnaní so zmluvami na dobu neurčitú zraniteľnejšie voči hospodárskym cyklom. Pre firmy je jednoduchšie uzatvárať pracovné zmluvy na dobu určitú ako prepúšťať zamestnancov na dobu neurčitú a tým si kaziť dobré meno v spoločnosti. Tu nastáva situácia, kde sú pracovníci vystavení riziku nezamestnanosti po uplynutí doby ich pracovnej zmluvy (Dietrich, 2012).

Ak takáto pracovná zmluva, ktorú uzavreli, uplynula a je možnosť, že bude opäť vystavená po určitom časovom období, hovoríme o sezónnej nezamestnanosti. Sezónna nezamestnanosť je častým javom práve pre mladých ľudí pracujúcich v odvetviach ako je stavebníctvo, poľnohospodárstvo a turizmus. Tým, že vzniká nesúlad medzi ponukou a dopytom v určitých časových úsekoch, následkom je nedostatok práce a tomu sú prispôsobené aj napr. pracovné kontrakty, ktoré sú vystavené počas letnej sezóny v prímorských oblastiach (Schusterová, 2018).

Medzi ďalšie príčiny sa javí hlavne vzdelanostná úroveň mladých ľudí. Väčšiu pravdepodobnosť zamestnanosti majú práve tí, ktorí majú vzdelanie druhého alebo tretieho stupňa. Tí, ktorí majú vzdelanie prvého stupňa, majú uplatniteľnosť trhu práce menšiu a tým pádom sú aj menej žiadaní v rozmedzí profesií, ktoré vyžadujú vyššie vzdelanie (Banerji, Saksonovs, Lin a Blavy, 2014).

Agregátny dopyt zohráva ďalšiu kľúčovú rolu v nezamestnanosti mladých ľudí. Pokles agregátneho dopytu zapríčiňuje nižší dopyt po pracovnej sile. Na strane ponuky hovoríme o skutočnosti, kedy mladí ľudia majú vyššiu pravdepodobnosť dobrovoľne opustiť svoje zamestnanie z rôznych dôvodov ako starší zamestnanci. Prvé skúsenosti s trhom práce pre mladých sú vo fáze skúmania samého seba, čo im vyhovuje, s čím sú vnútrome

stotožnení, že toto je práca, ktorá ich baví a naplňuje. Náklady obetovanej príležitosti sú nižšie v prípade prepúšťania mladých pracovníkov ako tých starších. Sú menej kvalifikovaní s nižšou investíciou do firiem, čo pre zamestnávateľa predstavuje nižšiu stratu. Mladí ľudia majú menšiu pravdepodobnosť, že budú podliehať právnym predpisom na ochranu zamestnancov. Na uplatnenie týchto predpisov sa vyžaduje určitá dĺžka odpracovaného času v zamestnaní, a práve peňažná kompenzácia sa vypláca podľa dĺžky pracovného pomeru (O'Higgins, 1997).

Medzi ďalšie príčiny nezamestnanosti mladých sa radí dobrovoľná nezamestnanosť. Je to situácia, keď mladý nie je ochotný pracovať, lebo chce získať lepšiu pracovnú pozíciu alebo nezodpovedá mzda jeho očakávaniam a radšej uprednostní svoj voľný čas pred prácou (Vondráková a Selická, 2016).

Ďalej môžeme tvrdiť, že rodinné zázemie zohráva významnú úlohu vo vývoji dieťaťa a aj jeho prípadnej nezamestnanosti v ranej dospelosti. V priemere deti reproduktujú nezamestnanosť svojich rodičov, čo znamená, že ak jeden z rodičov dieťaťa je nezamestnaný, je pravdepodobnosť, že aj jeho dieťa nebude zamestnané. Práve táto skutočnosť nám ukazuje prenos medzi generáciami. Deti pochádzajúce zo znevýhodneného prostredia zažívajú väčšiu nezamestnanosť v dospelosti kvôli nedostačujúcim podmienkam na rozvoj zručností a vplyvu ich rodinného zázemia (Clark a Lepinteur, 2019).

Nedávno sme zažili ďalšiu krízu, konkrétne pandémiu COVID – 19, ktorá zhoršila už nadobudnuté problémy na trhu práce pre mladých ľudí. Podniky utrpeli obrovské straty, a to spôsobilo mladým ľuďom ťažkosti s hľadaním a zabezpečením pracovného miesta. V dôsledku poklesu rodinných príjmov a začiatok diaľkového štúdia vyvolávali ťažkosti vo vzdelávaní mladých. Zatvorenie škôl spôsobilo výraznú odlišnosť krajín k ich prístupom k dištančnému vzdelávaniu v snahe zabezpečiť čo najlepšiu náhradu prezenčného vzdelávania. Významnú úlohu zohrávalo aj socioekonomické postavenie rodín, v ktorých sa žiaci nachádzali. Táto generácia postihnutá zatvorením škôl môže mať nižšiu pravdepodobnosť zamestnania ako predchádzajúce generácie (International Labour Organization, 2022).

Práve takéto krízové situácie si vyžadujú vytváranie politických opatrení špecificky zameraných na nezamestnanú mládež. Tieto opatrenia by mali klásť dôraz najmä na vzdelanie a následné zaistenie lepšieho prechodu zo školy do práce. Týmto spôsobom by sa

mladí stali menej náchylnými pred hospodárskou recesiou a zároveň by boli oveľa menej vystavení tomu, že sa stanú súčasťou skupiny NEET (Ghoshray, Ordóñez a Sala, 2016).

1.2. Miera vplyvu a dôsledky nezamestnanosti na mladých ľuď

Nezamestnanosť vplýva na každého negatívne, špeciálne však na mladých ľudí, ktorí majú túžbu ukázať svoj potenciál, napredovať vo svojich znalostiach a naberať nové pracovné skúsenosti. Dôsledky nezamestnanosti mladých sú rôzne, majú psychický aj fyzický rozmer.

Súbor štúdií realizovaný výskumníkmi v juhovýchodnom Michigane na vzorke jednotlivcov zasiahnutých hospodárskou krízou ukázal, že k zmene správania jednotlivcov dochádza pri recesii a to nezamestnanosti alebo poklese ekonomických zdrojov. Zvýšená konzumácia alkoholu, fajčenie, pokles zdravého stravovania a užívanie marihuany súvisí priamo s problémom nezamestnanosti či poklesom ekonomických zdrojov. Na Slovensku je užívanie marihuany zakázané, a preto v tejto súvislosti to nemožno porovnávať. V štúdiu, ktorá skúmala mladých Švédov, bolo zistené, že po strate zamestnania miera rizikového užívania alkoholu bola až štvornásobne vyššia v porovnaní s ich rovesníkmi. V nórskej štúdiu bola taktiež potvrdená zvýšená miera pitia alkoholu a bola zaznamenaná aj konzumácia marihuany. V niektorých prípadoch rozlišujeme dôsledky v rámci nezamestnanosti a dôsledky v rámci poklesu ekonomických zdrojov. Nezamestnanosť sa môže spájať s negatívnym zvládaním stresu, čo vyústi v rôznych druhoch závislostí, zatiaľ čo pri poklese ekonomických zdrojov nemusí byť následkom šetrenie a viac konzervatívnejšie zmýšľanie vo výdavkoch, ako je napríklad alkohol (Kalousova a Burgard, 2014).

Zvyšovanie užívania látok ako je alkohol, fajčenie a marihuana medzi mladými dospelými sa deje kvôli nižšiemu socioekonomickému statusu v detstve. Empirické dôkazy poukazujú aj na psychiatrické problémy, ktoré boli spôsobené nezamestnanosťou a to viedlo k zvýšenému užívaniu návykových látok. V priemere mladí nezamestnaní od 21 – 24 rokov dosahujú vrchol v prehnanom pití alkoholu. Nezohľadnenie vekovej štruktúry na trhu práce a užívania látok môže byť potenciálne zdrojom zmiešaných zistení v štúdiách o súvislosti medzi týmito dvoma javmi. Neprítomnosť alebo prítomnosť vzťahu medzi nezamestnanosťou a užívaním látok môže byť jednoducho príčinou toho, kde sa mladý

nachádza vo vývoji vzhľadom na jeho aktivitu na trhu práce a trajektóriu užívania látok (Lee, Hill, Hartigan, a kol. , 2015).

Dĺžka nezamestnanosti určuje jej rozsah negatívnych účinkov na mentálne zdravie človeka. Čím dlhšie sú ľudia nezamestnaní, tým viac upadá ich morálka. Obzvlášť škodlivá je práve dlhodobá nezamestnanosť mladých, lebo raná nezamestnanosť zvyšuje šance na nezamestnanosť aj v budúcnosti. To vyúsťuje v strate pracovných skúseností a zručností čo má za následok nižšiu mzdu (Bell a Blanchflower, 2010).

Strata finančnej podpory zo zamestnania vyvoláva stres, ktorý ovplyvňuje zdravotný stav. Častými disfunkciami organizmu človeka v dôsledku stresu je zníženie funkcie imunitného systému, kardiovaskulárne choroby, podráždenosť, nespavosť a ďalšie.

Pri strate zamestnania sa zmení aj sociálny status jednotlivca. V spoločnosti je nezamestnanosť vnímaná ako hendikep, odcudzovanie človeka nebýva výnimkou. Hrozí nebezpečenstvo sociálnej izolácie, strata sociálneho kontaktu, keďže jednotlivec už nie je zaradený v kolektíve. Zamestnanie a štúdium na škole predstavuje pre mladého človeka prílev sociálnych kontaktov, ktorý je ale pri odchode zo školy a zamestnania značne obmedzený. Vzťahy s bývalými kolegami bývajú v určitej miere obmedzené a sú udržiavané len veľmi zriedkavo kvôli psychickej pohode nezamestnaného, ktorý sa môže cítiť ponížujúco a jeho sebavedomie je poznačené nedostatkom sebadôvery (Hanobik a Červeň, 2012).

1.3. Nezamestnanosť mladých ľudí v Európskej únii

V nasledujúcej podkapitole si predstavíme nezamestnanosť mladých ľudí v Európskej únii, aké udalosti sa odohrali a aký to malo vplyv na nezamestnanosť mladých. Európska únia je nadriadená voči Slovensku a Španielsku, lebo obidve krajiny sa v nej nachádzajú a prijali jej podmienky pri vstupe. Predstavíme si prístupy Európskej únie k nezamestnanosti, lebo nám budú vo výsledkoch práce podkladom, kde budeme vychádzať z jej politík pri opisovaní Slovenska a Španielska.

Hospodárska kríza (nazývaná aj finančná kríza) z roku 2008 prispela vo väčšine európskych krajín k nárastu nezamestnanosti. Nezamestnanosť mladých vzrástla rýchlejšie ako nezamestnanosť dospelých. Kríza odráža dlho známy vzťah medzi vývojom

nezamestnanosti mladých ľudí a meniacimi sa ekonomickými podmienkami (Dietrich, 2012).

Práve mladí ľudia prichádzajú o prácu ako prví, lebo majú menej isté pracovné zmluvy z pohľadu menšej praxe a nižšej kontroly nad rozhodnutiami zamestnávateľa, ktorý keď príde kríza pri prepúšťaní zamestnancov postupuje podľa toho, kto kedy nastúpil do zamestnania. Čerství absolventi to mali najťažšie v začiatkoch ich kariéry a neraz boli nútení prijať slabo platenú alebo neplatenú stáž, prácu na čiastočný úväzok alebo prácu mimo ich vyštudovaného odboru.

Po dlhom období zotavovania sa z finančnej krízy, zasiahla pandémia COVID – 19 vo všetkých členských štátoch Európskej únie a viedla k ďalšej recesii v ekonomike. Je to iný typ krízy ako bola hospodárska, lebo pokles ekonomiky bol spôsobený umelými obmedzeniami zavedenými vládami v snahe zamedziť šíreniu vírusu. Kríza však zasiahla práve sektory, kde pracuje najviac mladých ľudí ako je cestovný ruch, gastronómia a maloobchod. Pracovné zmluvy na dobu určitú a dohody o brigádnickej práci, ktoré mladí ľudia najviac využívajú boli v ohrození (Sándor, 2021).

Kvôli spomínaným krízam a problémom spojeným s nezamestnanosťou mladých ľudí prišla Európska komisia s návrhom podpory, aby im bolo umožnené získať pracovné miesto. Po tom, ako nezamestnanosť mladých mala úroveň skoro 16 % v roku 2008 a dosiahla vrchol v roku 2013 s 24,4 %, chce zlepšiť a zabezpečiť plynulý prechod zo školy do zamestnania. Iniciatívu na podporu zamestnanosti mladých ľudí zaviedla Európska únia v roku 2013. Cieľom bolo podporiť mladých ľudí žijúcich v regiónoch, kde ich nezamestnanosť je vyššia ako 25 %. Táto iniciatíva sa zameriava výhradne na mladých v skupine NEET. Vďaka tejto iniciatíve sa uplatňuje záruka pre mladých ľudí. V rámci projektu záruka pre mladých sú členské štáty Európskej únie zodpovedné za opatrenia, ktoré zabezpečia, aby mladí do 25 dostali ponuku práce, stáže alebo učňovskej prípravy do štyroch mesiacov od ukončenia štúdia. Iniciatíva je rozdelená na dve obdobia. Prvé obdobie záruky pre mladých sa uskutočnilo v rokoch 2014 – 2020 a druhé obdobie s posilnenou zárukou pre mladých začalo v roku 2021 a jeho ukončenie na plánované na rok 2027 (Európska komisia - Iniciatíva na podporu zamestnanosti mladých ľudí).

1.4. Nezamestnanosť mladých ľudí na Slovensku

Slovensko nie je na tom najlepšie, no ani najhoršie s nezamestnanosťou mladých v porovnaní s inými krajinami Európskej únie. Predstavíme si udalosti, ktoré mali vplyv na nezamestnanosť mladých Slovákov a taktiež opíšeme aj iné faktory, ktoré k nezamestnanosti mladých prispeli.

Po finančnej kríze v roku 2008 sa nezamestnanosť začala zvyšovať až do roku 2013. V roku 2013 dosiahla svoj vrchol a po ňom začala znovu klesať, lebo počet uchádzačov o zamestnanie sa znížil. Slovensko sa v tomto časovom období radí medzi krajiny v popredných priečkach v hodnotení miery nezamestnanosti mladých ľudí s mierou vyššou ako 20 %. Krajiny, ktoré predbiehajú Slovensko, je Portugalsko, Taliansko, Španielsko a Grécko. Ich miera nezamestnanosti sa pohybuje od vyše 20 % do približne 50 – 60 %. Slovensko čelí agregátnemu problému, ktorý súvisí s malou tvorbou pracovných miest. Zaznamenávame aj štrukturálny problém, ktorý súvisí s dopytom zamestnávateľov a ponukou systému vzdelávania. Pružné prispôsobovanie sa školského systému na Slovensku potrebám trhu práce ukazuje svoju nedostatočnosť. Chýbajú vyučení študenti technických a učňovských odborov, ako napr. krajčír, operátor výroby, zvárač a mnoho ďalších. Ďalším problémom je aj financovanie škôl, kde počet študentov v triede závisí od toho, koľko peňazí škola dostane. Pri porovnaní dosiahnutého vzdelania mladých, ktorí nie sú zamestnaní do 29 rokov najväčšiu časť zastupovali tí, ktorí mali len základné, učňovské bez maturity a úplné stredné odborné vzdelanie. Študujúci na vysokých školách sa zaraďujú do špecifickej kategórie a do týchto štatistík sa nezarátavajú (Úrad vlády Slovenskej Republiky, 2015).

Špecifickú skupinu tvoria absolventi vysokých škôl, ktorých nezamestnanosť má cyklický charakter. V praxi to znamená, že čerství absolventi vysokých škôl sú približne od mája do septembra evidovaní ako nezamestnaní, lebo práve ukončili štúdium a hľadajú si prácu podľa svojho zamerania. Od septembra toto percento nezamestnaných klesá v dôsledku nájdenia si pracovného miesta (Nemček, Kremeňová a Fabuš, 2015).

V situácii, keď absolventi škôl nemajú dostatok pracovných príležitostí v ich domovskom regióne kvôli pomalému alebo stagnujúcemu hospodárskemu rastu, a ani nadpriemerné výsledky v škole im nezabezpečia prácu, tak si ju musia ísť hľadať inde. Toto isté platí aj čo sa týka pri otázke bývania. Ak pre študentov sú v ich domovských regiónoch náklady na bývanie vyššie (v prepočte na meter štvorcový), majú nižšiu motiváciu si hľadať

prácu, lebo nemôžu byť úplne nezávislí od rodičov. Aj keď sú zamestnaní, stále z dôvodu vyšších životných nákladov sú nútení zdieľať domov so svojimi príbuznými. Najmä vo východných regiónoch Slovenska mladí ľudia preferujú mať vlastné bývanie pred prenájmom. Táto skutočnosť vedie k tzv. začarovanému kruhu, kde mladí ľudia v dôsledku vysokých cien bytov a nákladov na bývanie si to nemôžu dovoliť, preto zostávajú bývať u rodičov, kde majú nižšie mesačné výdavky v porovnaní s tým ak by bývali osamostatnené. Výsledkom je, že mladí nie sú vystavení tlaku hľadania si práce (Papík, Mihaľová a Papíková, 2022).

Najväčšia nezamestnanosť mladých ľudí je práve v regiónoch, kde je celkovo prítomná dlhodobá nezamestnanosť a je problém vo vzniku a vytváraní nových pracovných miest, ako napríklad v Košickom či Prešovskom kraji. Počas pandémie COVID - 19 sa táto situácia zhoršila a priniesla ďalší nárast nezamestnanosti (Svabova a Kramarova, 2021).

1.5. Nezamestnanosť mladých ľudí v Španielsku

Jedným z najväčších nedostatkov na španielskom trhu práce je práve nezamestnanosť mladých. Táto skutočnosť ovplyvňuje priamo súčasnú aj budúcu ekonomickú situáciu mladých a nepriamo zvyšok ekonomiky. V nasledujúcich odsekoch si priblížime situáciu nezamestnanosti mladých Španielov a jej príčiny.

Nezamestnanosť mladých ľudí v Španielsku začala stúpať počas finančnej krízy a po jej skončení pokračovala v raste. V rokoch 2012, 2013 a 2014 dosahovala vyše 50 % pre Španielov mladších ako 25 rokov a tým sa radí aj medzi najvyššiu. Síce počas nasledujúcich rokov klesla, ale v roku 2017 stále dosahovala vysokú mieru a to 35 %. Nezamestnanosťou boli ovplyvnené najzraniteľnejšie sociálne skupiny, ktoré pred začatím krízy nielen že boli zamestnané na nízko kvalifikovaných miestach, ale disponovali nedostatočnými skúsenosťami na trhu práce. Nedostatok databáz na zhromažďovanie údajov o situácii nezamestnanosti a sociálnom profile rodiny predstavuje pre Španielsko dôležitý metodologický problém (Verd, Barranco a Bolívar, 2019).

Efektívnosť vzdelávacieho systému krajiny tvorí jednu z kľúčových rolí pre uplatnenie sa na trhu práce a boji v nezamestnanosti. Španielsko vyniká vysokou mierou predčasného ukončenia školskej dochádzky, neukončením vyššieho stredoškolského vzdelania a neochoty zúčastňovať sa na odbornej príprave. Odchod zo vzdelávacieho

procesu komplikuje mladým ľuďom sa zamestnať kvôli nedostatku vedomostí a zníženiu dopytu po vzdelávacích aktivitách, ktoré zamestnávateľia môžu vyžadovať počas ich pracovného života (García Ramón, 2011).

Najmä vďaka tomuto fenoménu sú mladí Španieli považovaní za lenivých, lebo sa nechcú vzdelávať a práve mnohokrát kvôli tomu prerušujú štúdium. Na základe tohto poznania sa uskutočnili rozhovory so 118 mladými ľuďmi vo veku od 16 do 19 rokov žijúcimi vo veľkom španielskom meste, v Barcelone, s 22 odborníkmi, ktorí pracujú priamo s mladou skupinou (pedagógovia, učitelia ...) a ôsmimi pracovníkmi a vedúcimi miestnej správy (radcovia, administratívni technici atď.) Na mladých ľuďoch sa šíri prekvapivo negatívny pohľad, ktorý ich považuje za apatických, lenivých, so zlými túžbami do budúcnosti. V skutočnosti táto vízia nielenže obviňovala mladého človeka, ktorý bol nezamestnaný, ale potenciálne sa vzťahovala aj na veľkú časť mladej španielskej populácie (Cano Hila, 2014).

Apatickosť, lenivosť alebo nedostatok túžob mladých ľudí nemá za následok len samotná nezamestnanosť, ale aj systém trhu práce nastavený v krajine. Nestabilné podmienky v zamestnaní sú problémom najmä pri zmluvách na dobu určitú. Zmluvy na dobu určitú patria medzi najrozšírenejší typ zmlúv v Španielsku (Dolado, 2015).

Vzhľadom na prácu na dobu určitú sa objavujú aj ďalšie prípady, kedy dochádza k nezamestnanosti mladých ľudí v Španielsku: vysoká miera neplatených stáží, veľký počet mladých s nejasne definovanou náplňou práce, zlé pracovné podmienky s nízkou mzdou, nesúlad medzi vzdelanostnou úrovňou a požadovanými zručnosťami na výkon práce (Rocha Sánchez, 2012).

Pandémia COVID – 19 zasiahla aj španielsku ekonomiku a trh práce. Počet spoločností, ktoré boli aktívne na trhu práce sa znížil a tým prišli aj mladí ľudia o pracovné miesta. Nízka úroveň sociálnej ochrany, zvyšovanie úrovne chudoby a očakávanie osobnostného rozvoja mladých spôsobilo opäť mierny prepád v ekonomike Španielska. Zraniteľnosť mladých ľudí bola preukázaná finančnou krízou z roku 2008, kedy dopyt po práci klesal a mladí boli prví, ktorí opúšťali trh práce kvôli nadmernej pracovnej sile, demotivácie a nedostatku zručností. Tak isto je tomu aj pri pandémie COVID – 19, aj keď nie až v takej miere ako pri finančnej kríze. Skorý odchod z vyučovacieho procesu a nedokončení si škôl, práca na dobu určitú a strata motivácie stále ovplyvňujú mladých a ich nezamestnanosť a spätnú integráciu na trh práce (Hernández Bejarano, 2022).

2. Cieľ a metodika bakalárskej práce

Cieľom bakalárskej práce je identifikovať faktory, ktoré ovplyvňujú nezamestnanosť mladých ľudí vo veku 15-29 rokov na Slovensku a v Španielsku a porovnať prístupy oboch krajín k riešeniu nezamestnanosti mladých ľudí. Práca poukáže na opatrenia, ktoré sa v daných krajinách javia ako úspešné, ako aj menej úspešné pri riešení nezamestnanosti mladých ľudí. Poukázanie na úspešné opatrenia implementované v jednej krajine bude spojené s vyhodnotením možnosti ich realizácie v druhej krajine.

Na začiatku písania bakalárskej práce sme si určili, akým tém budeme rozoberať. Rozdelili sme si jednotlivé témy do podkapitol tak, aby nám dávali logické poradie podľa vysvetlenia a následného rozpracovania. Najprv sme vypracovali krátky všeobecný úvod k nezamestnanosti mladých ľudí, následne sme spomenuli najčastejšie príčiny, ktoré vplývajú na nezamestnanosť mladých. Potom sme skúmali vplyv tejto nezamestnanosti, ako a v čom ovplyvňuje mladých ľudí. Po vysvetlení komplexného problému nezamestnanosti sme sa zamerali na úvodné vysvetlenie nezamestnanosti mladých v Európskej únii, čo pokračovalo na opis nezamestnanosti mladých na Slovensku a v Španielsku. Pomocou databáz, ako napríklad Science Direct, google scholar, návštevou Univerzitnej knižnice v Bratislave a zisťovaním informácií na internetových stránkach ministerstiev práce na Slovensku a v Španielsku sme zisťovali a hľadali relevantné zdroje k našej práci. Pomocou kľúčových slov sme vyhľadávali články a po prečítaní sa rozhodli, či nájdený článok, ktorý sa má viazať k našej bakalárskej práci, je vhodný alebo nie. Využili sme Štatistický úrad Európskej únie na hľadanie relevantných dát a ich opisu. Získaná literatúra je prevažne zahraničná, no čerpali sme aj zo slovenskej literatúry a internetových stránok inštitúcií.

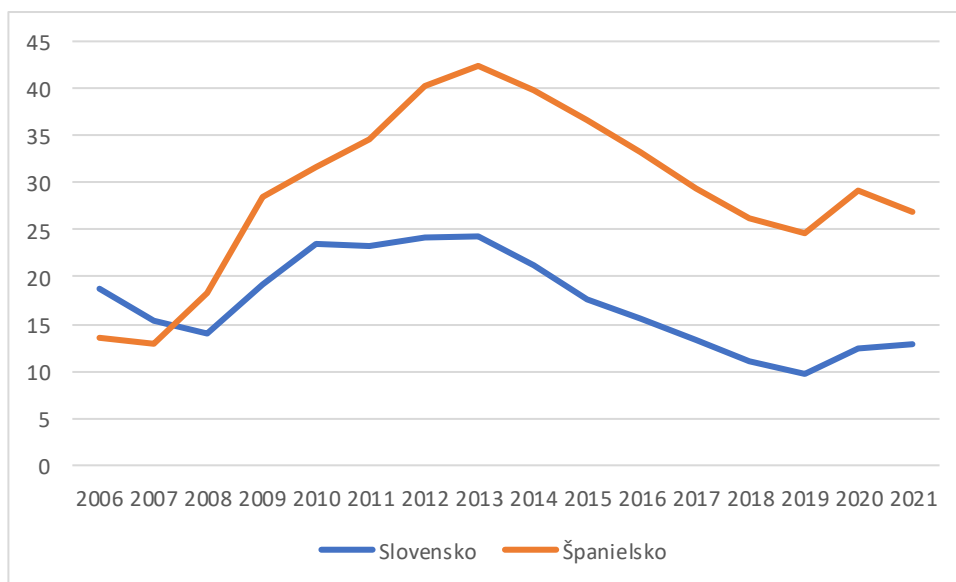
V praktickej časti s použitím Štatistického úradu Európskej únie (EUROSTAT) sme získali údaje potrebné na spracovanie grafov, pomocou ktorých sme porovnali mieru nezamestnanosti, mieru nezamestnanosti v dôsledku vzdelanostnej úrovne a NEET mladých na Slovensku a v Španielsku. Následne sme predstavili riešenia na nezamestnanosť mladých ľudí jednotlivých krajín. Vyhodnotili sme získané riešenia porovnaním obidvoch krajín a ich prístupu k nezamestnanosti. Zistili sme, ktoré z opatrení sa javí ako úspešné a môže sa implementovať do druhej krajiny v boji proti zníženiu nezamestnanosti mladých ľudí od 15 do 29 rokov.

3. Výsledky práce

V teoretickej časti sme zhodnotili celkovú mieru nezamestnanosti mladých ľudí, situáciu na Slovensku a situáciu v Španielsku. V praktickej časti sa budeme venovať výskumu konkrétnych údajov miery nezamestnanosti, miery NEET a vzdelanostnej úrovne mladých v období od 2006 – 2021. Vybrali sme si toto obdobie pätnástich rokov preto, aby sme mali zaznamenaný vývoj rokov počas ktorých sa odohrali krízy spájané s nezamestnanosťou mladých (finančná kríza v roku 2008 a pandémia COVID – 19, ktorá začala ku koncu roka 2019) a ukázali situáciu ešte pred nimi. Predstavíme si opatrenia Slovenska a Španielska v boji s nezamestnanosťou mladých a zhodnotíme, ktoré sú úspešné a či ich môžeme implementovať do druhej krajiny.

3.1. Porovnanie nezamestnanosti mladých ľudí na Slovensku a v Španielsku

Graf č. 1: Miery nezamestnanosti mladých ľudí od 15 – 29 rokov

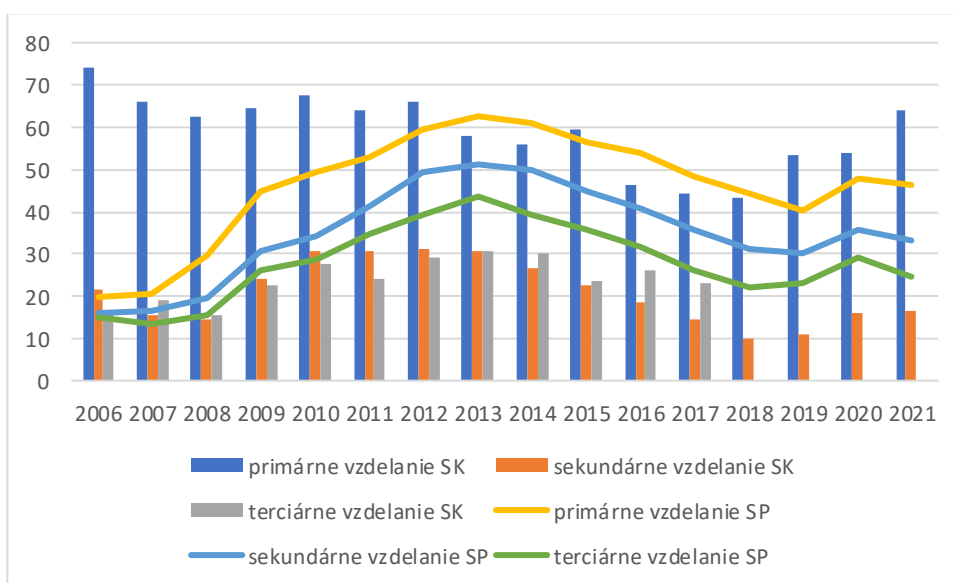

Zdroj: EUROSTAT, vlastné spracovanie

V grafe č. 1 vidíme mieru nezamestnanosti mladých ľudí za Slovensko a Španielsko. Obidve krivky majú podobný vývoj počas jednotlivých rokov, stúpanie začína pri Španielsku už od roku 2007 a pri Slovensku až od roku 2008. Počas nasledujúcich rokov až po rok 2013 sledujeme stúpajúci trend, ktorý v sebe odráža následky finančnej krízy, ktorá

sa udiala v rokoch 2008 – 2009. Od roku 2013 miera nezamestnanosti klesá až po rok 2019 a od roku 2019 vidíme mierny nárast v dôsledku pandémie COVID – 19. Celkovo môžeme tvrdiť, že miera nezamestnanosti mladých Španielov je výrazne vyššia po roku 2008 a svoj vrchol dosiahla v roku 2013, kde dosahovala mieru až 42,4 %. Nasledujúce roky síce klesala, no napriek tomu neklesla pod úroveň 15 %, ktorú mala ešte pred finančnou krízou. Slovensko svoj vrchol dosiahlo tiež v roku 2013 a to 24,3 %, no oproti Španielsku dokázalo dosiahnuť nižšiu mieru nezamestnanosti akú malo pred rokom 2008 a to konkrétne 9,7 % v roku 2019.

Graf č. 2: Miery nezamestnanosti mladých ľudí od 15 – 24 rokov podľa dosiahnutého vzdelania

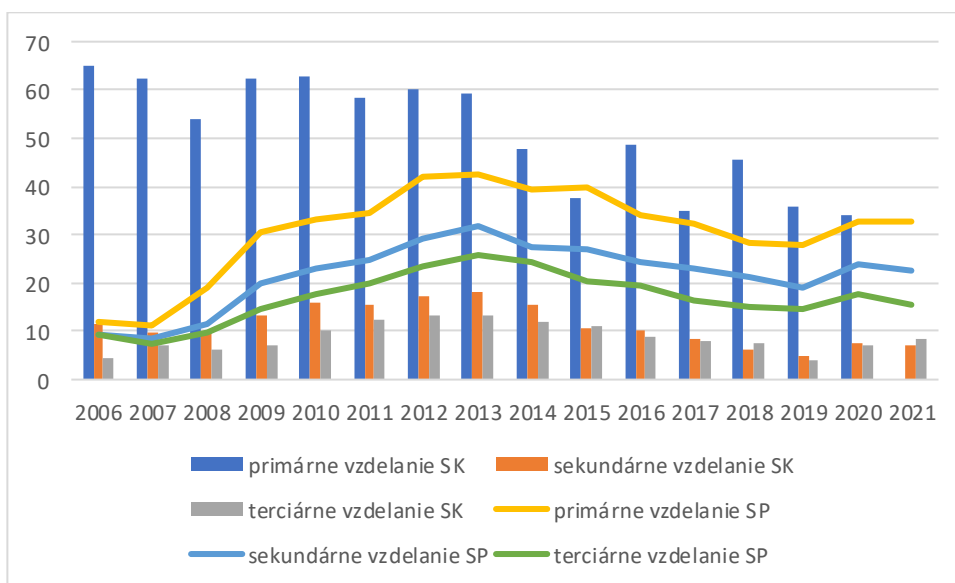

Zdroj: EUROSTAT, vlastné spracovanie

Dosiahnuté vzdelanie priamoúmerne súvisí s narastajúcou nezamestnanosťou. Čím má mladý človek nižší stupeň vzdelania, tým má vyššiu mieru nezamestnanosti spomedzi všetkých mladých nezamestnaných. Graf č. 2 nám ukazuje, že na Slovensku aj v Španielsku majú najnižšiu mieru nezamestnanosti práve tí mladí ľudia, ktorí dosiahli terciárne vzdelanie. Tento fakt poukazuje na dôležitosť vysokoškolského stupňa vzdelania, lebo zaručuje väčšiu úspešnosť sa zamestnať oproti tým, ktorí toto vzdelanie nemajú. Pre Slovensko od roku 2018 sú dáta neznáme, avšak v Španielsku bol zaznamenaný nárast nezamestnanosti, ktorý spôsobila pandémia COVID – 19. Najvyššiu mieru nezamestnanosti dosahujú práve tí, ktorí majú len primárne vzdelanie a teda im chýbajú potrebné vedomosti a zručnosti k uplatneniu sa na trhu práce. Z uvedeného grafu môžeme pozorovať, že práve

Slovensko má až po rok 2013 oveľa vyššiu mieru nezamestnanosti s primárnym vzdelaním ako v Španielsku. Je tomu tak preto, lebo práca pre ľudí len s primárnym vzdelaním sa hľadá veľmi ťažko a na trhu práce nie je ani dostatok ponúk na uplatnenie sa. V rokoch 2013, 2014, 2016, 2017 a 2018 Španielsko prekonáva Slovensko v miere nezamestnanosti mladých ľudí len s primárnym vzdelaním a práve v roku 2013, kedy začala táto miera prevažovať, bola aj najvyššia vôbec, a to 62,6 %. Slovensko malo najvyššiu mieru nezamestnanosti mladých ľudí s primárnym vzdelaním v roku 2006, nasledujúce roky kolísala z vyššej na nižšiu a naopak, ale nevrátila sa na tak vysokú hodnotu ako v roku 2006. Pri zhodnotení sekundárneho vzdelania sa Slovensku darí výrazne viac ako v Španielsku. V Španielsku je ten problém, že mnoho mladých ľudí nedoštuduje do konca stredné školy a hľadajú to, čo by ich bavilo a naplňalo. V roku 2006 bola pre Španielsko miera nezamestnanosti mladých ľudí, ktorí dosiahli sekundárne vzdelanie, nižšia ako na Slovensku a to len 16 %. Slovensko malo o niečo nižšiu mieru nezamestnanosti v roku 2018 s počtom 10,1 %. Krivka miery nezamestnanosti mladých so sekundárnym vzdelaním Španielska sa držala okrem roku 2006 vždy v strede medzi terciárnym a primárnym vzdelaním. Táto istá krivka, ale pre Slovensko sa tak vždy nedržala. Viackrát sa ukázalo, že miera nezamestnanosti so sekundárnym vzdelaním je nižšia v porovnaní s terciárnym vzdelaním.

Graf č. 3: Miery nezamestnanosti mladých ľudí od 25 – 29 rokov podľa dosiahnutého vzdelania

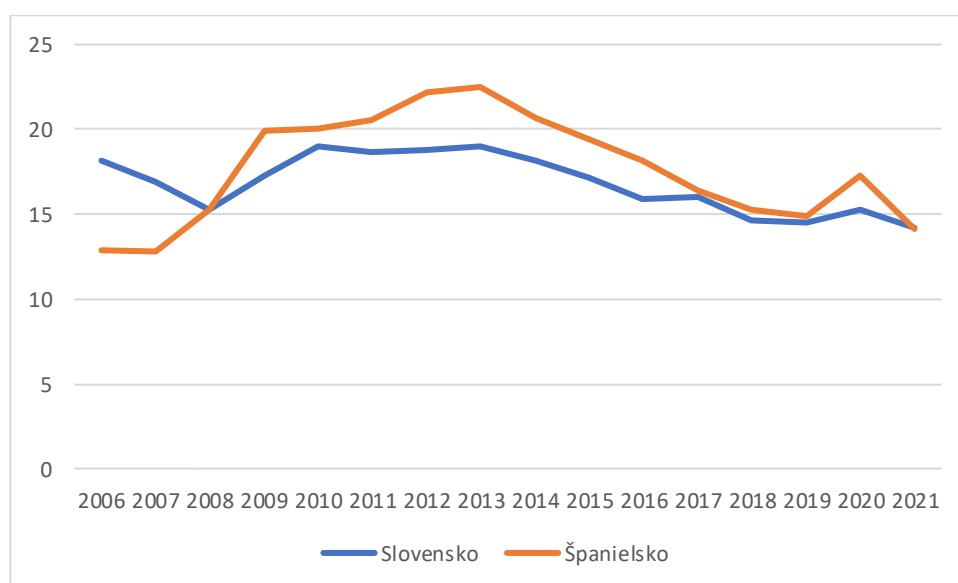

Zdroj: EUROSTAT, vlastné spracovanie

V grafe č. 3 porovnávame tie isté ukazovatele ako v grafe č. 2 až na ten rozdiel, že v grafe č.3 máme kategóriu mladých ľudí od 25 do 29 rokov. Ako v predošlom grafe č. 2, tak aj v tomto môžeme vidieť, že terciárne vzdelanie má najmenší predpoklad nezamestnanosti. Najnižšiu hodnotu oproti všetkým porovnávaným rokom, stupňom vzdelania a Španielsku celkovo dosahovalo práve terciárne vzdelanie s rekordnými 3,9% za rok 2019 pre Slovensko. V Španielsku bola najnižšia miera nezamestnanosti mladých zaznamenaná v roku 2007 v hodnote 7,4 % a zároveň je aj najnižšou hodnotou spomedzi všetkých troch úrovní vzdelania pre Španielsko. Počas jednotlivých rokov sa vývoj nezamestnanosti líšil v závislosti od diania v spoločnosti, čo bolo spomínané aj v grafe č. 2. Nárast pozorujeme od roku 2008 po rok 2013, ktorý je zlomový a nasledujúce roky je pokles až po rok 2019.

Miera nezamestnanosti mladých s primárnym vzdelaním pre Slovensko za prvú polovicu všetkých znázornených rokov je značne vysoká, no napriek tomu sa jej v roku 2020 podarilo znížiť úroveň na 33,9 %. V Španielsku začínala spomínaná miera s 11,8 %, nasledujúci rok 2007 sa mu ju podarilo ešte znížiť o 0,6 %. V porovnaní so Slovenskom aj napriek tomu, že krivka mala kolísavý charakter, v roku 2020 prekonala Slovensko o 1% s celkovým počtom 32,9 %. Pri sekundárnom vzdelaní sa nachádza tiež v strede medzi zvyšnými troma krivkami v Španielsku aj na Slovensku, okrem roku 2018 a 2021. Najvyššia miera pre Španielsko aj Slovensko je v roku 2013. Španielsko má 31,8 % a Slovensko len 18,3 %. Najnižšia miera pre Slovensko je rok 2019 s počtom 4,7 % a pre Španielsko rok 2007 s 8,5 %. Trend nízkej nezamestnanosti mladých ľudí s terciárnym vzdelaním vedie skoro stále v tejto vekovej kategórii 25 – 29 rokov spolu s predošlou vekovou kategóriou 15 – 24 rokov v oboch krajinách. Pre Španielsko je stále vyššia ako pre Slovensko, vrchol dosahuje pri oboch krajinách v roku 2013 ako aj v predchádzajúcom grafe. Rok 2006 bol opäť významný pre Slovensko, lebo bola zaznamenaná najnižšia úroveň nezamestnanosti mladých s iba 4,5 % a pre Španielsko to bol nasledujúci rok 2007, kde bola 7,4 %.

Graf č. 4: NEET mladých ľudí od 15 – 29 rokov na Slovensku a v Španielsku

Zdroj: EUROSTAT, vlastné spracovanie

Graf č. 4 nám ukazuje mladých ľudí, ktorí nie sú vo vzdelávaní, zamestnaní alebo v odbornej príprave. Vidíme v ňom mieru nezamestnanosti mladých ľudí za uplynulých 15 rokov, a to konkrétne od roku 2006 po rok 2021. Miera NEET sa udáva v percentách vypočítaná ako podiel tých, ktorí nie sú v zamestnaní, vo vzdelávacom procese alebo v odbornej príprave a celkovým počtom mladých ľudí v kategórii od 15 – 29 rokov. Krivky majú klesajúci aj stúpajúci trend v oboch krajinách. Slovensko v roku 2006 prichádza s pomerne vysokým číslom a to 18,1 %, následne má klesajúci trend až po rok 2008. V roku 2010 sa miera NEET zvýši až na 19 %, čo je skoro o 1 % viac ako v roku 2006. Od roku 2010 opäť miera NEET klesá až na rok 2017, kde sa mierne zvýši a to isté platí aj pri roku 2020. V roku 2021 dosahuje rekordných 14,2 % a to je zatiaľ najnižšia miera NEET pre Slovensko počas rokov 2006 – 2021. Španielsko na rozdiel od Slovenska začína mieru NEET pri 12,9 % a v roku 2008 má so Slovenskom rovnakú mieru NEET 15,3 %. Po roku 2008 sa Španielsku táto miera zvýši a neklesne až do roku 2021, kde má v porovnaní so Slovenskom dokonca nižšiu mieru NEET a to 14,1 % čo je o 0,1 % menej ako Slovensko. Týmto skúmaním môžeme potvrdiť, že finančná kríza v oboch krajinách zvýšila mieru NEET ako aj pandémie COVID – 19, ale tá oproti finančnej kríze mala oveľa nižšiu túto mieru.

3.2. Riešenie nezamestnanosti mladých ľudí na Slovensku a v Španielsku

Európska komisia spustila iniciatívu s názvom Zamestnanosť mládeže pre členské štáty Európskej únie na podporu zamestnanosti mladých ľudí v rámci projektu Záruky pre mladých ľudí na obdobie rokov 2014 – 2020 a posilnenú záruku pre mladých ľudí od 2021 – 2027. Touto iniciatívou, ktorá bola predstavená aj v teoretickej časti v podkapitole 1.3 chce Európska únia povzbudiť členské štáty bojovať voči nezamestnanosti svojich občanov, zlepšiť ich pracovné zručnosti a zvýšiť príležitosti uplatnenia sa na trhu práce. Práve príčinou nedostatočnej vzdelanostnej úrovne a nezamestnanosti sa spomenutá iniciatíva zameriava najmä na skupinu NEET. Slovensko aj Španielsko sa chytilo tejto iniciatívy a predstavili opatrenia od roku 2014 po súčasnosť (Španielsko už od roku 2013 svojou stratégiou podnikania a zamestnanosti mládeže), ktorým sa venujeme v tejto podkapitole.

Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky vypracovalo svoje opatrenia záruky pre mladých ľudí do 29 rokov pod záštitou Európskej únie. Cieľom týchto opatrení je posilniť prechod zo školy do zamestnania pomocou zvýšeného poradenstva pri výbere povolania, pridaním tréningov na zlepšenie si zručností, a ďalšie.

„Právo na prvé zamestnanie“ je prvou reformou, ktorá bola predstavená Ministerstvom práce, sociálnych vecí a rodiny v roku 2014. Cieľovou skupinou prvej reformy sú tí, ktorí po ukončení školy alebo povinnej školskej dochádzky nezískali pravidelné platené zamestnanie po šesť za sebou nasledujúcich mesiacov. „Zamestnávateľovi, ktorý vytvorí pracovné miesto pre takéhoto nezamestnaného, bude štát preplácať časť jeho nákladov po dobu 6 až 12 mesiacov. Prijemca príspevku musí udržať pracovné miesto minimálne polovicu dohodnutia jeho poskytovania. Ak bude napríklad zamestnávateľ poberať príspevok po dobu 8 mesiacov, pracovné miesto musí zachovať najmenej ďalšie 4 mesiace. Toto nové aktívne opatrenie na trhu práce je od 1.1.2015 súčasťou zákona č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti a o zmene doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov“ (Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny, cit. Opatrenia záruky pre mladých ľudí v SR). Ak zamestnávateľ nesplní dané podmienky, bude musieť vrátiť naspäť alikvótnu časť príspevku.

Druhou reformou je opatrenie s názvom „Praxou k zamestnaniu“, ktoré vstúpilo do platnosti od septembra 2015. Zamestnávatelia môžu požiadať o finančný príspevok ak spĺňajú požiadavku, ktorá hovorí o vytvorení pracovného miesta so skráteným úväzkom pre

mladého nezamestnaného do 29 rokov. Úlohou zamestnávateľov je zabezpečiť mentoring pri zapracovaní praktických zručností mladých ľudí v zamestnaní a podporiť ich profesijný rozvoj. Cieľovou skupinou sú mladí do 25 rokov, ktorí sú evidovaní na úrade práce aspoň 3 mesiace a mladí do 29 rokov, ktorí sú taktiež evidovaní, ale minimálne 6 mesiacov.

„Absolventska prax štartuje zamestnanie“ je ďalším opatrením od 18. 11. 2015. Poskytnuté sú finančné príspevky pre zamestnávateľa, u ktorého absolvent vykonával absolventska prax a na pomoc pri vytváraní nových pracovných miest. „Ak zamestnávateľ zamestná mladého, ktorý u neho vykonával absolventska prax, môže požiadať úrad práce o peňažný príspevok na preplatenie poistného na povinné verejné zdravotné poistenie, poistného na sociálne poistenie a povinných príspevkov na starobné dôchodkové sporenie. Absolventa musí zamestnať na plný pracovný úväzok na minimálne deväť mesiacov, pričom príspevok sa mu poskytuje najviac šesť mesiacov. Následne je povinný udržať pracovné miesto najmenej ďalšie tri mesiace (Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny, cit. Opatrenia záruky pre mladých ľudí v SR).“ Cieľové skupiny tohto projektu sú mladí do 29 rokov, ktorí sa uchádzajú o zamestnanie a školu neskončili pred viac ako dvoma rokmi a počas týchto dvoch rokov nemali riadne pravidelné zamestnanie. Druhá cieľová skupina sú práve tí mladí do 29 rokov, ktorí sa zúčastnili absolventskej praxi. Pre túto skupinu mladých by mal zamestnávateľ vytvoriť pracovné miesto najneskôr do 30 kalendárnych dní od ukončenia absolventskej praxe.

Posledným zo štvorice opatrení je „Úspešne na trhu práce“. Poskytovanie príspevkov zamestnávateľom na vytvorenie pracovných miest pre mladých do 29 rokov úradmi práce, sociálnych vecí a rodiny sú určené pre tých mladých, ktorí počas šiestich po sebe nasledujúcich mesiacov nemali pravidelné platené zamestnanie.

„Mladým nezamestnaným do 29 rokov, ktorí sú vedení v evidencii uchádzačov o zamestnanie, poskytujú úrady príspevok na začatie samostatnej zárobkovej činnosti. Podmienkou je jej nepretržité vykonávanie najmenej dva roky. Maximálna výška príspevku je 3 500 eur. Ak sa pre podnikanie rozhodne mladý nezamestnaný v okrese s mierou evidovanej nezamestnanosti vyššou ako 20 %, výška príspevku je najviac 5 000 eur (Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny, cit. Opatrenia záruky pre mladých ľudí v SR).“ Toto opatrenie slúži na podporu podnikania mladých ľudí a rozvíjania ich potenciálu. Hlavným cieľom je vytvorenie pracovného miesta pomocou tzv. samozamestnania. Príspevok je určený nezamestnaným mladým ľuďom do 25 rokov, ktorí

sú v evidencii na úrade práce minimálne 3 mesiace a hľadajú zamestnanie. Ďalšou skupinou sú mladí do 29 rokov, ktorí sú tiež zapísaní na úrade práce minimálne 6 mesiacov.

Po implementácii vyššie spomenutých opatrení do praxe vypracovalo Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky hodnotiacu správu v roku 2018, v ktorej hodnotí dosiahnutý pokrok vo finančnej a fyzickej stránke. Hodnoty sú vybrané k 5. 12. 2018. My sa zameriame na tú fyzickú stránku z hľadiska účinnosti. Bolo porovnávaných spolu 7 projektov, z toho 3 nami vybrané: Úspešne na trhu práce, Praxou k zamestnaniu a Absolventská prax štartuje zamestnanie. Analýza úspešnosti projektov je vypracovaná podľa počtu účastníkov projektov. Po dobu 12 mesiacov sa sleduje, koľko z počtu účastníkov sa nenachádza v evidencii Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny. Ukázalo sa, že z hľadiska účinnosti sú niektoré z opatrení menej úspešné a niektoré viac. Účinnosť sa merala podľa počtu účastníkov, ktorí majú ukončenú účasť na projekte a počtu účastníkov, ktorí sa nevrátili do evidencie úradu práce po 12 mesiacoch. Najúspešnejším projektom spomedzi troch analyzovaných sa stal „Absolventská prax štartuje zamestnanie“ s dosiahnutou účinnosťou takmer 66,45 %. Na druhom mieste sa nachádza „Praxou k zamestnaniu s účinnosťou 43, 16 %. Najmenej účinným bol projekt „Úspešne na trhu práce“ s len 30, 76 %. Do úvahy pri hodnotení treba brať číslo počtu účastníkov, ktorý bol pri projekte absolventskej praxi najvyšší a to 16 225 účastníkov. Počet účastníkov v projekte „Praxou k zamestnaniu“ bol 9 582 a v „Úspešne na trhu práce“ bol len 5 465 (Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR, 2018).

Teraz sa pozrieme na opatrenia implementované v Španielsku. Španielska vláda chce poukázať na štyri základné ciele v boji proti nezamestnanosti mladých ľudí: zlepšenie zamestnanosti mladých ľudí, zvýšenie kvality a stability zamestnanosti, podpora rovnakých príležitostí na trhu práce a podpora podnikania. Španielsko bolo jednou z prvých krajín, ktoré sa chytilo iniciatívy zamestnanosti mládeže Európskej únie a vypracovalo Národný plán implementácie záruky pre mladých ľudí v Španielsku v súlade so stratégiou podnikania a zamestnanosti mládeže. Je to určené mladým ľuďom v kategórii NEET alebo dlhodobo nezamestnaným.

Stratégia podnikania a zamestnanosti mládeže sa zaviedla Ministerstvom práce a sociálneho zabezpečenia na roky 2013 – 2016. Cieľom tejto stratégie je podporovať rozvoj podnikania medzi mladými ľuďmi, prispôbiť vzdelávanie a odbornú prípravu realite požiadaviek na pracovnom trhu a znížiť mieru predčasného ukončenia školskej dochádzky. Aby boli tieto ciele dosiahnuteľné, stratégia obsahuje sto opatrení na podporu začlenenia

mladých ľudí na trh práce. Z celkového počtu opatrení by malo pätnásť z nich priniesť okamžitý výsledok a ďalších osemdesiatpäť opatrení by malo priniesť výsledok až postupom času kvôli zvýšenej časovej náročnosti na plnenie. Predstavíme si tri opatrenia z pätnástich, ktoré majú priniesť okamžitý výsledok a tri opatrenia z osemdesiatich piatich, ktorých výsledok sa ukáže neskôr.

Prvým z opatrení je „Vzdelávanie, školenie a zlepšenie zamestnanosti“. Stratégia bude naliehať na úrady práce, aby ponúkli školiace programy pre mladých ľudí do 30 rokov, po ktorých absolvovaní dostanú odborný certifikát alebo zmluvný záväzok. Podpora programov vzdelávania by mala umožniť nezamestnaným mladým s nízkou kvalifikáciou (neukončené stredoškolské vzdelanie) doplniť si vedomosti a tak rozšíriť svoje možnosti prístupu na trhu práce a po absolvovaní programov sa čo najskôr zamestnať.

Druhým opatrením je „Podpora podnikania a samostatnej zárobkovej činnosti“. Mladí, ktorí sa zaregistrujú do tzv. osobitného systému pre samostatne zárobkovo činné osoby (RETA) budú môcť počas prvých šiestich mesiacov využívať 80 % zníženie poplatku do sociálnej poisťovne, na ktorú je tento systém napojený. V prepočte tento poplatok vychádza na 50 eur mesačne. Následne počas ďalších šiestich mesiacov si môžu uplatňovať zníženie minimálneho základu o 50 %. Po prvom roku je stanovená zľava 30 % pre mužov do 30 rokov a pre ženy do 35 rokov v nasledujúcich osemnástich mesiacoch. Platba do sociálnej poisťovne je povinná a touto navrhnutou cestou by sa im poskytla čiastočná úľava, ktorá má dopomôcť k ich začínajúcemu podnikaniu.

Tretím opatrením je „Zlepšenie sprostredkovania“. Jeho úlohou je zabezpečiť pre mladých ľudí virtuálny priestor, ktorý umožní ľahšie vyhľadávanie informácií o zamestnanosti na celom území Španielska.

Pri výbere z ďalších osemdesiatich piatich opatrení sme vybrali jedno z oblasti vzdelávania. Študijné plány na školách by sa mali rozšíriť o obsah týkajúci sa podnikania, znalosť pracovnoprávných vzťahov a trhu práce.

Druhé z opatrení je z oblasti odbornej prípravy. Mali by sa podporiť pilotné projekty odborného vzdelávania zamerané najmä na študentov, ktorí predčasne opustili vzdelávací proces a hľadajú si zamestnanie.

Tretie z opatrení je z oblasti riadenia verejnej správy. Zamestnanci verejných služieb, ktorí sa venujú problematike nezamestnanosti by mohli ponúkať personalizovanú

starostlivosť pre mladých nezamestnaných, kde by mladí dostali priestor na otázky mohli a následne dostať odpoveď, podporu a radu, ako napredovať ďalej v nájdení si zamestnania.

V júli 2015 sa dvanástym záverečným ustanovením zákona 25/2015 z 28. júla o mechanizme druhej šance, znížení finančného zaťaženia a iných sociálnych opatreniach rozšírili výhody národného systému záruk pre mladých ľudí na starších ako 25 rokov a mladších ako 30 rokov, pokiaľ ich miera nezamestnanosti prekročí 20 % podľa prieskumu pracovných síl zodpovedajúceho poslednému štvrtroku tohto roka. Španielsko toto kritérium spĺňalo. Veková hranica tak nebola obmedzená do 24 rokov, ale do 29 rokov. Cieľom tejto iniciatívy bolo ponúknuť mladým ľuďom školenia a vzdelávacie kurzy, pracovné ponuky, stáže a učňovskú prípravu. Iniciatíva stojí na troch princípoch: rovnosť medzi mužmi a ženami, rovnaké príležitosti a žiadna diskriminácia a trvalo udržateľný rozvoj (Ministerio de la presidencia, relaciones con las cortes y memoria democrática, 2016).

Ďalším z opatrení Španielska je „El plan de choque por el empleo joven“, čo v preklade znamená „Šokový plán pre zamestnanosť mladých ľudí“. Zaviedla ho španielska vláda na roky 2019 – 2021. Hlavnou úlohou je integrácia mladých ľudí na trh práce. Tento plán sa sústreďuje na zlepšenie konkurencieschopnosti a pridanej hodnoty španielskej výrobnjej štruktúry. Taktiež chce zabezpečiť pre mladých ľudí s nízkou kvalifikáciou žijúcich na vidieku, rozvíjať iniciatívu na návrat do školy a podporiť strategické zručnosti. Cieľom je dosiahnutie ekonomického rastu, ktorý umožní vytvárať väčší počet stabilnejších pracovných miest a to zabezpečením nárastu zmlúv na dobu neurčitú. Jednou z priorit šokového plánu zamestnanosti mladých v rokoch 2019 – 2021 bolo zníženie nezamestnanosti mladých na 23,5 % (Ministerio de trabajo, migraciones y seguridad social, 2019). Podľa našich zistení z najnovších dát z EUROSTATU, miera nezamestnanosti mladých v roku 2022 od 15 – 29 rokov dosahovala mieru 22,4 %, čo znamená, že dosiahla stanovený cieľ.

Výsledky zo stratégie podnikania a zamestnanosti mládeže z rokov 2013 – 2016 vykazujú úspešnosť. *„Miera nezamestnanosti klesla medzi osobami mladšími ako 25 rokov o 17,4 % a prvýkrát klesla od roku 2009 počas konania stratégie. V júli 2017 zverejnil EUROSTAT dáta, kde sa ukázalo, že Španielsko je úspešné v počte vytváraní pracovných miest. Viedlo si lepšie ako Taliansko a to o 20 %, vo Francúzsku o 50 % a dvakrát viac ako v Nemecku v počte vytvorených pracovných miest“* (<https://elderecho.com/el-numero-de-inscritos-en-la-garantia-juvenil-es-de-mas-de-750-000-jovenes>, cit. 2017-08-11). Záruka pre mladých ľudí z rokov 2014 – 2020 priniesla taktiež zlepšenie nezamestnanosti pre tých,

ktorí mali účasť na tejto záruke. Došlo aj k miernemu poklesu zmlúv na dobu určitú vďaka zaisteniu väčšej stability zamestnania (Ministerio de trabajo, migraciones y seguridad social, 2019).

V súčasnosti je Slovensko aj Španielsko zapojené do iniciatívy „Posilnená záruka pre mladých ľudí“, ktorá nadobudla účinnosť v októbri 2020, kedy sa všetky členské štáty zaviazali túto záruku realizovať. Je to pokračovanie pôvodného opatrenia Záruka pre mladých ľudí, ktorý chce zintenzívniť podporu pre mladých ľudí po pandémie COVID – 19 aj vo forme digitalizácie a lepšieho využívania technológií. Záruka má trvať do roku 2027 a po jej skončení bude možné zhodnotiť jej reálne výsledky.

Pri sumarizácii opatrení obidvoch krajín sa viaceré ukázali ako úspešné v boji proti nezamestnanosti mladých. Za Slovensko je to hlavne opatrenie „Absolventská stáž štartuje zamestnanie“. Ukázalo sa toto opatrenie úspešné vo vykazovaní najväčšej účinnosti v poklese mladých uchádzajúcich sa o zamestnanie na úrade práce. Taktiež aj zamestnávatelia z tohto opatrenia čerpali benefit v podobe peňažného príspevku od Úradu práce, ktorý im preplatil odvody, ktoré štandardne zamestnávatelia odvádzajú do zdravotných a sociálnych poisťovní. Za Španielsko je opatrenie šokového plánu pre zamestnanosť mladých ľudí úspešné v splnení si hlavného cieľa, ktorým bolo znížiť nezamestnanosť mladých ľudí na 22,4 %, čo sa im v roku 2022 podarilo.

3.3. Diskusia

Touto bakalárskou prácou sme získali prehľad o nezamestnanosti mladých ľudí od 15 – 29 rokov na Slovensku a v Španielsku. Miera nezamestnanosti mladých ľudí sa vyvíjala počas jednotlivých rokov v závislosti od diania v spoločnosti, čím bola najmä finančná kríza a pandémie COVID – 19, ktoré spôsobili zvýšenie nezamestnanosti mladých ľudí u obidvoch krajín. Rok 2013 bol u obidvoch krajín považovaný za kritický v dôsledku najvyššej miery nezamestnanosti za sledované obdobie od roku 2006 – 2021 v grafe č. 1.

Vzdelanostná úroveň zohráva dôležitú úlohu v živote mladého človeka, nadobudnuté vedomosti slúžia ako tzv. odrazový mostík do rozbehnutia kariéry a stupeň dosiahnutého vzdelania odzrkadľuje schopnosť uplatniť sa na trhu práce. Pri porovnávaní riešenia nezamestnanosti mladých ľudí na Slovensku aj v Španielsku sme prišli na to, že najmenšie percento nezamestnaných tvorili mladí s terciárnym vzdelaním, teda vysokoškolským. Potreba vzdelania bola viackrát zdôrazňovaná autormi, ktorých sme si vybrali v teoretickej časti a pri opatreniach, ktoré štáty zavádzali.

Súčasťou cieľa práce bolo poukázať na opatrenia, ktoré boli úspešné v jednej krajine a dali by sa zaviesť do druhej. Vybrali sme opatrenie z iniciatívy záruky pre mladých ľudí Slovenskej republiky s názvom „Absolventska prax štartuje zamestnanie“. Po vyhodnotení s inými programami na zníženie nezamestnanosti mladých vyšlo toto ako najúčinnšie a vykazovalo veľmi pozitívne výsledky. Opatrenie absolventskej praxe na Slovensku je dobrým príkladom toho, že po skončení školy môže mladý človek nadobúdať potrebné praktické zručnosti zúčastnením sa absolventskej praxe. Zamestnávateľia majú vysoké nároky pri výbere vhodného kandidáta do zamestnania a prihliadajú najmä na ich zručnosti a nadobudnuté skúsenosti. Opatrením absolventskej praxe sa zaistí nabranie potrebných skúseností pre mladých, ktoré zamestnávateľ vyžaduje. Po ukončení absolventskej praxe má mladý zaistené pracovné miesto v pokračovaní na trvalý pracovný pomer a zamestnávateľ prvých 6 mesiacov čerpá peňažné prostriedky od úradu práce na preplácanie príspevkov do sociálnej a zdravotnej poisťovne. Pre Španielsko sme vyhodnotili ako úspešné opatrenie šokového plánu zamestnanosti pre mladých ľudí, ktorý splnil svoj hlavný cieľ znížením nezamestnanosti mladých na 22,4 % v roku 2022. Chceli by sme poukázať aj na stratégiu podnikania a zamestnanosti mládeže, ktorá sa sústredila na viacero opatrení v súvislosti s vytvorením pracovných miest a zabezpečením zlepšenia si zručností potrebných na uplatnenie sa na trhu práce. Veľkým benefitom bola podpora podnikania v súvislosti so znížením platenia príspevkov do sociálnej poisťovne.

Z osobnej skúsenosti počas študijného pobytu v Španielsku v roku 2022 vieme poukázať na patrenia implementované Španielskom a ich realizáciu v praxi. Na univerzitách sa rozšírili predmety týkajúce sa trhu práce ako je napr. pracovné právo a iné. Zámerom škôl je dostať do popredia dôležitosť správnej integrácie na trhu práce. V školách sa zaviedla stáž, ktorú je potrebné absolvovať v spolupráci so zamestnávateľmi, ktorá má pripraviť študentov do pracovného života. Často sú ale tieto stáže neplatené, čo vedie mladých k demotivácii, zníženého výkonu počas trvania stáže a k pocitu neistoty či sa v danej spoločnosti zamestnajú aj po skončení štúdia. Podnikanie sa po pandémie COVID – 19 začalo znova rozbiehať najmä v oblasti turizmu, ktorý počas pandémie najviac utrpel. Mladí ľudia sa začali realizovať vytváraním svojho vlastného podnikania a mohli si otvoriť prevádzky vďaka podpore od štátu, ktorá im prispela a oni následne vytvorili pracovné miesta.

Opatrenie, ktoré si myslíme, že by sa malo implementovať z jednej krajiny aj do druhej je opatrenie absolventskej praxe na Slovensku do Španielska. Na Slovensku ukazuje úspešnosť a zníženie nezamestnanosti mladých absolventov po skončení školy. Je to nielen pozitívne pre mladého človeka, ale aj pre zamestnávateľa, ktorý počas stanovenej doby nemusí odvádzať príspevky do sociálnej a zdravotnej poisťovne na svoje náklady. Jeho podmienkou je zamestnať absolventa po skončení stáže na trvalý pracovný pomer. Pre Španielsko by to viedlo k väčšej podpore mladých absolventov, ktorí majú problém sa zamestnať vo svojom odbore v dôsledku nedostatočných skúseností a zároveň by to motivovalo aj zamestnávateľov, ktorí by ušetrili na platení odvodov a zaškolili by si svojich budúcich zamestnancov tak, aby spĺňali ich kritériá.

Záver

Analýzou samotnej nezamestnanosti mladých ľudí sme zistili jej najčastejšie príčiny, akým je napríklad nízka vzdelanostná úroveň, odlišnosť dopytu a ponuky po pracovných miestach a uzatváranie pracovných zmlúv na dobu určitú. Ďalej sme skúmali mieru vplyvu nezamestnanosti na mladých ľudí a odhalili sme vysokú súvislosť medzi psychickým a fyzickým zdravím.

Teoretické zhodnotenie nezamestnanosti mladých na Slovensku a v Španielsku sme podložili údajmi spracovanými v grafoch a porovnávali sme, v ktorom roku boli na tom jednotlivé štáty lepšie a v ktorom horšie a aké udalosti zapríčinili danú situáciu.

Po porovnaní obidvoch krajín sme opisovali návrhy na zlepšenie nezamestnanosti. Pri týchto opatreniach musíme byť obozretní. Tým, že práve spomenuté opatrenie je úspešné v jednej krajine, nemusí tomu tak byť v druhej krajine. Iniciatíva na boj proti nezamestnanosti mladých ľudí do 29 rokov v záštite projektu posilnenej záruky pre mladých ľudí, ktorú zaviedla Európska komisia, má veľký potenciál úspechu, no tým, že sa ešte nachádza v procese konania, celkový efekt a úspešnosť projektu sa objaví neskôr. Táto bakalárska práca poukázala na celkovú situáciu Slovenska a Španielska, ako a aj inšpiráciu pre seba navzájom pri boji proti nezamestnanosti mladých ľudí. Výsledkom práce sú opatrenia, ktoré boli úspešné a odporúčanie zaviesť opatrenie absolventskej praxe Slovenska do Španielska.

Zoznam bibliografických odkazov

BANERJI, Angana, SAKSONOV, Sergejs, LIN, Huidan a BLAVY Rodolphe. Youth unemployment in advanced economies in Europe: Searching for solutions. In *International Monetary Fund* : [online]. December 2014. Dostupné na: https://books.google.sk/books?hl=sk&lr=&id=-qsZEAAQBAJ&oi=fnd&pg=PA5&dq=aggregate+trends+and+youth+unemployment&ots=5Q9Dngpm5o&sig=8zKSmaKRYJxOD7N2DJMV26nww8o&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false

BELL, David a BLANCHFLOWER David. Youth unemployment: Deja vu? In IZA : [online]. Január 2010, č. 4705. Dostupné na: <https://www.iza.org/publications/dp/4705/youth-unemployment-deja-vu>

CANO HILA, Ana Belén. Juventud, trabajo y desempleo en los prolegómenos de la crisis económica en España. Reflexiones críticas Youth, work and unemployment on the early stages of economic crisis in Spain. Some reflections. In *Procedia Economics and Finance* : scientific journal [online]. 2014, roč. 64, s. 99 – 120. ISSN 0186-6028. Dostupné na: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0186602814704840>

CLARK, E. Andrew a LEPINTEUR Anthony. The causes and consequences of early-adult unemployment: Evidence from cohort data. In *Journal of Economic Behavior and Organization* : scientific journal [online]. Francúzsko: Paris School of Economics - CNRS, Luxembursko: University of Luxembourg, Október 2019, roč. 166, s. 107 – 124. Dostupné na: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0167268119302689>

DIETRICH, Hans. Youth Unemployment in Europe: Theoretical Considerations and Empirical Findings [online]. Nemecko: Júl 2012. Dostupné na: <https://library.fes.de/pdf-files/id/ipa/09227.pdf>

DOLADO Juan J. No country for young people? Youth labour market problems in Europe. In *CEPR PRESS* : [online]. 2015. ISBN 9781907142857. Dostupné na: <https://cadmus.eui.eu/handle/1814/38844>

EL DERECHO. El número de inscritos en la Garantía Juvenil es de más de 750.000 jóvenes. In *Noticias Jurídicas y Actualidad* [online]. Cit. 2017-08-11. Dostupné na: <https://elderecho.com/el-numero-de-inscritos-en-la-garantia-juvenil-es-de-mas-de-750-000-jovenes>

EUROFOUND. NEET [online]. Cit. 2022-09-15. Dostupné na: <https://www.eurofound.europa.eu/sk/topic/neets>

EUROSTAT. Youth unemployment. August 2022. Dostupné na: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Youth_unemployment

EURÓPSKA KOMISIA. Iniciatíva na podporu zamestnanosti mladých ľudí (YEI). Dostupné na: <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1176&langId=sk>

EURÓPSKA ÚNIA. Nezamestnanosť mladých ľudí a integrácia mladých ľudí na trhu práce. Luxemburg : Úrad pre vydávanie publikácií Európskej únie, Apríl 2018. ISBN 978-92-872-9379-4. Dostupné na:

https://www.google.com/url?sa=i&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=0CAIQw7AJahcKEwj0-rKMoe7-AhUAAAAAHQAAAAAQAg&url=https%3A%2F%2Fwww.eca.europa.eu%2Fsites%2Fcc%2FLists%2FCCDocuments%2FCC_AUDIT_COMPENDIUM%2FCC-AUDIT_COMPENDIUM_SK.pdf&psig=AOvVaw1XCSXSu6DtGA6QPVafcfO7&ust=1683928229638559

GARCÍA RAMÓN, Juan. Youth unemployment in Spain. Causes and solutions. In Economic Analysis [online]. September 2011, roč. 11, č. 31. Dostupné na: https://www.researchgate.net/publication/254391388_%27Youth_unemployment_in_Spain_Causes_and_solutions

GHOSHAY, Atanu, ORDÓÑEZ, Javier a SALA Hector. Euro, crisis and unemployment: Youth patterns, youth policies? In Economic Modelling : scientific journal [online]. November 2016, č. 58, s. 442 – 453. Dostupné na: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0264999316301407>

HANOBIK František a ČERVENÝ Anton. Sociálny rozmer človeka v súčasnom svete. Bratislava : Vysoká škola zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety, Bardejov : Detašované pracovisko Kráľovnej pokoja z Medžugorja, 2012. Dostupné na: <https://www.google.com/url?sa=i&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=0CAIQw7AJahcKEwiw8KqB3uz-AhUAAAAAHQAAAAAQAg&url=https%3A%2F%2Fwww.vssvalzbety.sk%2Fuserfiles%2FBardejov%2FSocialnyrozmerloveka.pdf&psig=AOvVaw0az5AH8GzkgTRnWeJuSTwG&ust=1683875986761200>

HERNÁNDEZ BEJARANO, Macarena. Una aproximación al problema del desempleo juvenil en España. In *Revista Internacional y Comparada de relaciones laborales y derecho del empleo* : (online). September 2022. Dostupné na: https://ejcls.adapt.it/index.php/rldc_adapt/article/view/1186

CHOUDHRY, Mishbah Tanveer, MARELLI, Enrico a SIGNORELLI, Marcello. The impact of financial crises on youth unemployment rate. In *Researchgate : scientific journal* [online]. Október 2010, č. 79. Dostupné na: https://www.researchgate.net/publication/228736773_The_Impact_of_Financial_Crises_on_Youth_Unemployment_Rate

INTERNATIONAL LABOUR ORGANIZATION. Global employment trends for youth 2022: Investing in transforming futures for young people. Geneva : August 2022, s. 300. ISBN 978-92-2-036768-1 Dostupné na: https://www.ilo.org/global/publications/books/WCMS_853321/lang--en/index.htm

KALOUSOVA, Lucie a BURGARD, A. Sarah. Unemployment, measured and perceived decline of economic resources: Contrasting three measures of recessionary hardships and their implications for adopting negative health behaviors. In *Social Science and Medicine : scientific journal* [online]. USA: University of Michigan, Apríl 2014, roč. 106, s. 28 – 34. Dostupné na: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S027795361400032X>

LEE, Jungeun Olivia, HILL, G. Karl, HARTIGAN, A. Lacey, BODEN, M. Joseph, GUTTMANNOVA, Katarina, KOSTERMAN, Rick, BAILEY, A. Jeniffer, CATALANO, F. Richard. Unemployment and substance use problems among young adults: Does childhood low socioeconomic status exacerbate the effect? In *Social Science and Medicine : scientific journal* [online]. Október 2015, roč. 143, s. 36 – 44. Dostupné na: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S027795361530068X>

MAYNOU, Laia, ORDÓÑEZ, Javier a SILVA, José Ignacio. Convergence and determinants of young people not in employment, education or training: An European regional analysis. In *Economic Modelling : scientific journal* [online]. Španielsko: Máj 2022, roč. 110. ISSN 105808. Dostupné na: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0264999322000542>

MINISTERIO DE LA PRESIDENCIA, RELACIONES CON LAS CORTES Y MEMORIA DEMOCRÁTICA. Real Decreto – ley 6/2016 de 23 de diciembre, de medidas urgentes para el impulso del Sistema Nacional de Garantía Juvenil. In *Jefatura del Estado* [online]. 2016, s. 90342 – 90353. Dostupné na: <https://www.boe.es/buscar/doc.php?id=BOE-A-2016-12266>

MINISTERIO DE TRABAJO MIGRACIONES Y SEGURIDAD SOCIAL. Plan de choque por el empleo joven. 2019. Dostupné na: https://www.google.com/url?sa=i&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=0CAIQw7AJahcKEwjQpPL_1ez-AhUAAAAAHQAAAAAQAg&url=https%3A%2F%2Fwww.sepe.es%2FSiteSepe%2Fcontentidos%2Fpersonas%2Fencontrar_empleo%2Fpdf%2FPlan-de-Choque-Empleo-Joven-2019-2021.pdf&psig=AOvVaw0PpUoswZCfWKTkWKb0LYBT&ust=1683872961992616

MINISTERSTVO PRÁCE, SOCIÁLNYCH VECÍ A RODINY SR. Opatrenia záruky pre mladých ľudí v SR. Cit. Dostupné na: <https://www.employment.gov.sk/sk/praca-zamestnanost/podpora-zamestnanosti/zaruka-mladych-ludi-sr/opatrenia/>

MINISTERSTVO PRÁCE, SOCIÁLNYCH VECÍ A RODINY SR. Hodnotiaca správa – Posúdenie účinnosti, efektívnosti a vplyvu spoločnej podpory z ESF a osobitne vyčlenených prostriedkov na iniciatívu na podporu zamestnanosti mladých ľudí. In *Európska únia : Operačný program ľudské zdroje* [online]. Bratislava : December 2018. Dostupné na: <https://www.employment.gov.sk/sk/esf/programove-obdobie-2014-2020/hodnotenie/ostatne-dokumenty/druha-sprava-izm/>

NEMČEK, Bystrík, KREMEŇOVÁ Iveta a FABUŠ Juraj. An Analysis of Unemployment due to Number of University Graduates in the Slovak Republic. In *Procedia – Social and Behavioral Sciences: scientific journal* [online]. Žilina : University of Žilina, 12. 2. 2015, roč. 174, s. 2395 – 2400. Dostupné na: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1877042815009593>

O'HIGGINS, Niall. The challenge of youth unemployment. In: *International Labour organization* : [online]. 1997, roč. 1. Dostupné na: [https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKEwiIv5zGs7T-](https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKEwiIv5zGs7T-AhVDxosKHThxDxsQFnoECB8QAQ&url=https%3A%2F%2Fwww.ilo.org%2Fwcmsp5%2Fgroups%2Fpublic%2F%40ed_emp%2Fdocuments%2Fpublication%2Fwcms_120239.pdf&usg=AOvVaw2RVx-bv5lOpofV7EibplB2)

[AhVDxosKHThxDxsQFnoECB8QAQ&url=https%3A%2F%2Fwww.ilo.org%2Fwcmsp5%2Fgroups%2Fpublic%2F%40ed_emp%2Fdocuments%2Fpublication%2Fwcms_120239.pdf&usg=AOvVaw2RVx-bv5lOpofV7EibplB2](https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKEwiIv5zGs7T-AhVDxosKHThxDxsQFnoECB8QAQ&url=https%3A%2F%2Fwww.ilo.org%2Fwcmsp5%2Fgroups%2Fpublic%2F%40ed_emp%2Fdocuments%2Fpublication%2Fwcms_120239.pdf&usg=AOvVaw2RVx-bv5lOpofV7EibplB2)

PAPÍK, Mário, MIHALOVÁ, Paulína a PAPÍKOVÁ Lenka. Determinants of youth unemployment rate: case of Slovakia. In *Equilibrium : scientific journal* [online]. Bratislava : Univerzita Komenského, Jún 2022. Dostupné na: <http://economic-research.pl/Journals/index.php/eq/article/view/1968>

ROCHA SÁNCHEZ, Fernando. Youth unemployment in Spain: Situation and Policy recommendations. November 2012. ISBN 978-3-86498-313-9. Dostupné na: <https://library.fes.de/pdf-files/id/09469.pdf>

SÁNDOR, Eszter, PATRINI, Valentina, MASCHERINI, Massimiliano, a spol. Impact of Covid 19 on young people in the EU. In *European Foundation of Improvement of Living and Working Conditions*. Luxemburg, 2021. ISBN 978-92-897-2210-0.

SCHUSTEROVÁ, Helena. Faktory ovplyvňujúce nezamestnanosť. 2018. ISBN 9788089788323.

SVABOVA, Lucia a KRAMAROVA Katarina. An analysis of participation factors and effects of the active labour market measure Graduate practice in Slovakia – Counterfactual approach. In *Evaluation and Programm Planning : scientific journal* [online]. Žilina: University of Žilina. Jún 2021, roč. 86. ISSN 101917. Dostupné na: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0149718921000124>

ÚRAD VLÁDY SLOVENSKEJ REPUBLIKY. Analýza nezamestnanosti mladých ľudí v SR. In Záverečná správa. September 2015. Dostupné na: https://www.google.com/url?sa=i&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=0CAIQw7AJahcKEwjg4YGM_Or-AhUAAAAAHQAAAAAQAg&url=https%3A%2F%2Fwww.nsrr.sk%2Fdownload.php%3FFNAME%3D1444742119.upl%26ANAME%3DAnal%25C3%25BDza%2Bnezamestnanosti%2Bmlad%25C3%25BDch%2B%25C4%25BEud%25C3%25AD%2Bv%2BSR%2B-%2BZ%25C3%25A1vere%25C4%258Dn%25C3%25A1%2Bspr%25C3%25A1va.pdf&psig=A0vVaw0a4kpHH1FvmWkt-DdACIQo&ust=1683815603561731

VERD, BARRANCO a BOLÍBAR - Youth unemployment and employment trajectories in Spain during the Great Recession: what are the determinants? Marec 2019. Dostupné na: <https://labourmarketresearch.springeropen.com/articles/10.1186/s12651-019-0254-3>

VICENTA ESCRIBÁ, Agüir a FONS-MARTINEZ, Jaime. Crisis económica y condiciones de empleo: diferencias de género y respuesta de las políticas sociales de empleo. Informe SESPAS 2014 Economic crisis and employment conditions: gender differences and the response of social and employment policies. SESPAS report 2014. In Gaceta Sanitaria : scientific journal [online]. Jún 2014, roč. 28, č. 1, s. 31 – 43. Dostupné na: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0213911114000831>

VONDRÁKOVÁ, Eva a SELICKÁ Denisa. Nezamestnanosť ako sociálny fenomén spoločnosti. Nitra : Univerzita Konštantína Filozofa, 2016. ISBN 978-80-558-1002-7.

Internetové zdroje

<https://www.eurofound.europa.eu>

<https://ec.europa.eu/eurostat>

<https://www.ilo.org/global/lang-en/index.htm>

https://commission.europa.eu/index_sk